

Moravská zemská knihovna v Brně

HISTORICKÉ FONDY

MORAVSKÉ ZEMSKÉ KNIHOVNY V BRNĚ

**Zpráva o řešení výzkumného záměru MK00009494301
řešeného Moravskou zemskou knihovnou v Brně**

Průběžná zpráva za rok 2004

Ing. Petr Žabička

Brno, 15.12.2004

A Konstatační část (rešerše, současný stav, vstupní data)

Moravská zemská knihovna je svými téměř 4 milióny knihovních jednotek druhou největší knihovnou České republiky. Přestože většinu z 250.000 svazků historických fondů, které získala systacím moravských klášterních knihoven v 50. letech 20. století vrátila v 90. letech původním majitelům – obnoveným církevním řádům, její vlastní historický fond představuje bohaté kulturní a historické dědictví. Právě tato skutečnost vedla Moravskou zemskou knihovnu k vytvoření výzkumného záměru „Historické fondy Moravské zemské knihovny v Brně“.

Rok 2004 byl prvním rokem řešení výzkumného záměru. Práce na jeho řešení byly zahájeny až po přijetí „Rozhodnutí Ministerstva kultury o poskytnutí institucionální podpory na výzkumný záměr“, tedy od počátku února 2004. Do řešení výzkumného záměru významně zasáhla skutečnost, že v letních měsících přešly velké české knihovny - Národní knihovna ČR, Vědecká knihovna v Olomouci a také MZK v Brně od katalogizace ve formátu UNIMARC ke katalogizaci ve formátu MARC21. Pro řešitelský tým to znamenalo vypořádat se s novým katalogizačním formátem, vypracovat nové katalogizační pracovní listy a šablony pro popis jednotlivých druhů dokumentů.

Stav zpracování historických fondů MZK v předcházejících letech závisel značně na charakteru jednotlivých sbírek. Kmenový fond 36.500 svazků starých tisků je podchycen v lístkovém Generálním katalogu jmenném Z1, který je společný pro celý knihovní fond MZK vydaný do roku 1950 a obsahuje téměř 750.000 katalogizačních lístků. Bibliografické záznamy v něm obsažené byly vytvářeny postupně v průběhu celého vývoje knihovny, proto mnohé z nich nesplňují ani minimální požadavky bibliografického popisu, tím méně popisu starých tisků. Naskenování tohoto katalogu v roce 2000 nepřineslo výrazné zlepšení informovanosti uživatelů o historických fondech MZK.

Odlišná byla situace v oblasti uzavřených historických sbírek světských a klášterních knihoven. K jejich evidenci sloužily pouze interní jmenné lístkové katalogy, které vytvářeli pracovníci oddělení Rukopisů a starých tisků v průběhu 2. poloviny 20. stol. Nestačili však nově zpracovat všechny sbírky. Výběrově byl obsah těchto fondů odborné veřejnosti znám také prostřednictvím publikovaných tematických bibliografií:

Dokoupil, Vladislav: Katalóg slovacikálnych kníh do roku 1800 Univerzitnej knižnice v Brne. Martin 1969.

Dokoupil, Vladislav: Soupis brněnských tisků. Staré tisky do roku 1800. Brno 1978.

Dokoupil, V.-Vobr, J.: Soupisy tisků 16. století z fondů Universitní [Státní vědecké] knihovny v Brně. Sv. 1-10. Brno 1955-1981.

Vobr, Jaroslav: Soupis postinkunábulí (tisků z let 1501-1520) z fondů SVK v Brně. Díl 1-5. Brno 1985-1989.

Vobr, Jaroslav: Knižky lidového čtení z fondů Universitní knihovny v Brně. Brno 1973.

Vobr, Jaroslav: Dílo Jana Amose Komenského ve fondech SVK v Brně a moravských klášterních knihoven. Brno 1992.

V roce 1997 byla zahájena postupná retrospektivní katalogizace fondu starých tisků s využitím knihovního systému Aleph 300 podle pravidel AACR2/UNIMARC. Zpracování probíhalo na úrovni titulů, jednotlivé exempláře byly rozlišovány pouze poznámkou v poli 300 a vazbou na záznamy exempláře. Katalogizátoři vytvářeli veškeré bibliografické záznamy vždy s knihou v ruce do společné hlavní databáze MZK01. Do konce roku 2003 se podařilo zpracovat a na Internetu tak zpřístupnit přibližně 12.000 záznamů starých tisků z kmenového fondu MZK. Kompletně byly nově rekatalogizovány staré tisky malého formátu (signatura

STS) a celá sbírka zednářské literatury (333 sv.), které byly navíc opatřeny obrazovou přílohou titulního listu, popř. dalších význačných částí.

Fond prvotisků, čítající nyní 384 svazků, byl zpracován v bibliografii *Vladislav Dokoupil: Soupis prvotisků z fondů Universitní knihovny v Brně. Praha 1970*. Počítačové zpracování plánujeme v rámci tohoto projektu.

Rukopisný fond (ca 800 sv.) tvoří vlastní sbírka Moravské zemské knihovny, rukopisy bývalé zámecké knihovny Dietrichsteinů v Mikulově, zámecké knihovny hrabat Chorinských z Veselí nad Moravou a knihovny mikulovských piaristů. V knihovně jsou uloženy jako deponáty (ca 1400 sv.) rukopisy moravských klášterních knihoven - kláštera augustiniánů na Starém Brně, knihovny brněnského biskupského alumnátu, klášterů františkánů v Dačicích a v Moravské Třebové, kláštera kapucínů v Brně, kláštera minoritů v Brně a kláštera benediktinů v Rajhradě. Většina rukopisných sbírek byla zpracována v bibliografiích *Vladislav Dokoupil: Soupis rukopisů knihovny augustiniánů na Starém Brně. Praha 1957, Soupis rukopisů mikulovské dietrichsteinské knihovny. Praha 1958; Soupis rukopisů knihovny benediktinů v Rajhradě. Praha 1966; Soupis rukopisů z knihovny minoritů v Brně, františkánů v Moravské Třebové a premonstrátů v Nové Říši. Praha 1959; Soupis rukopisů knihovny františkánů v Dačicích. Brno 1957; Soupis rukopisů býv. zámecké knihovny hrabat Chorinských ve Veselí n. Mor., uložených v Universitní knihovně v Brně. Brno 1954*. Zůstává smutnou skutečností, že jeho poslední práce, zůstaly kvůli úmrtí autora v roce 1992 pouze ve formě nedokončeného rukopisu a bohužel katalogizace vlastního fondu rukopisů MZK nebyla ukončena. Zpracování kmenového fondu rukopisů bylo zahájeno v rámci projektu Memoriae Mundi Series Bohemica, cílem kterého je vytváření digitálních kopií nejceňnějších středověkých rukopisů České republiky, jako součásti širšího mezinárodního programu UNESCO Paměť světa, vyhlášeného na záchranu písemného kulturního dědictví. MZK spolupracuje na projektu od roku 1998. Prozatím bylo zdigitalizováno a doplněno bibliografickým popisem 50 rukopisů podle standardu DOBM, z toho 6 z kmenového fondu MZK. Tyto záznamy však nejsou přímo kompatibilní se systémem Aleph a nebyly proto po dlouhou dobu zveřejněny. Až v roce 2003 došlo k jejich konverzi do formátu MASTER, postaveném na XML, a ke zveřejnění v databázi Manuscriptorium, provozované NK ČR a firmou AiP Beroun.

Unikátní mapová sbírka Bernarda Pavla Molla, kterou knihovna získala v první čtvrtině 19. století pokrývá regionálně rozlehlý prostor střední a jižní Evropy. Je rozdělena na 65 dílů dvou velikých celků - Rakouského a Německého atlasu. Sbírka se zachovala v původním uspořádání, které ji dal sám zakladatel. Obsahuje ucelený mapový a obrazový materiál přibližně 12 000 jednobarevných i ručně kolorovaných map, plánů, vedut, prospektů a rytin, jejichž obsah přechází ze zeměpisné tematiky až do architektonických detailů stavebních památek. Skládá se přibližně z 8500 archů formátu 66 x 58 cm. Materiál větších rozměrů je složen na stejnou velikost, materiál menších rozměrů je nalepen na archy jednotné velikosti v počtu jednoho, ale i více kusů. Vedle geografického a topografického materiálu asi 8% sbírky zabírají též tzv. mapová falza, originální rukopisné kresby a plány - vyobrazení starožitností (Antiquitates), dolů (Bergwerke), pevností (Festungen). Sbírkou doplňují původní rukopisné katalogy. Nově byla zpracována v publikaci *Kuchař, Karel: Mapová sbírka B.P. Molla v Universitní knihovně v Brně. Praha 1959*. V letech 2002-2003 byla část této sbírky, pokrývající Čechy, Moravu a Slezsko (527 ks) digitalizována a byly k ní vytvořeny bibliografické popisy ve formátu DOBM. Také tyto dokumenty a záznamy byly v roce 2003 zpřístupněny veřejnosti prostřednictvím databáze Manuscriptorium.

Významnou částí historických sbírek MZK jsou i grafické Schramovy sbírky. Schramova sbírka pohledů na moravská města a kraje (litografie, fotografie), obsahující ca 1200 listů byla založena kustodem Františkova muzea Mauricem Trappem, od r. 1884 v ní pokračoval

pozdější první ředitel Zemské knihovny moravské Wilhelm Schram. V roce 1925 byla doplněna ze starších zásob Bedřichem Václavkem. Schramova sbírka portrétů (grafika, reprodukce) pak obsahuje ca 650 listů. Základ sbírky tvoří asi 250 listů litografií významných osobností Rakouska-Uherska, vytvořený v letech 1823-1898. Obsah obou sbírek byl popsán v člancích *Schram, Wilhelm: Die Ansichtensammlung der mährischen Landes-Bibliothek. In: Zeitschrift des mähr. Landesmuseums, 9, 1909* a *Schram, Wilhelm: Die Porträt-Lithographien der mähr. Landes-Bibliothek. Sonderabdruck aus der Zeitschrift des mährischen Landesmuseums, 10, 1910.*

Samostatnou kapitolou jsou pak fondy rukopisů a starých tisků hudebnin. I tyto fondy byly částečně popsány ve výběrových bibliografiích (*Trojanová, Jaromíra: Soupisy hudebních rukopisů z fondů Státní vědecké knihovny v Brně. Díl 1-2. Brno 1990; Telec, Vladimír: Prvá vydání děl Franze Schuberta a Fryderyka Chopina v Universitní knihovně v Brně. Brno 1975; Telec, Vladimír: Prvá vydání děl Josepha Haydna, Wolfganga Amadea Mozarta a Ludwiga van Beethovena v Universitní knihovně v Brně. Brno 1966*), primárním zdrojem informací o nich je ale opět Generální katalog Z1, kde jsou záznamy rozptýleny. Některé dokumenty z těchto fondů byly již zpracovány formou retrospektivní konverze. Poznání tohoto fondu komplikuje i fakt, že není zcela oddělen fond hudebních rukopisů od fondu starých tisků.

Historické sbírky doplňuje fond příruční knihovny Oddělení rukopisů a starých tisků. Celá příruční knihovna je součástí hlavní databáze MZK a příslušné exempláře jsou opatřeny označením sbírky PST (příručka starých tisků). Jedná se o více než 2300 svazků odborné knihovědné literatury (soupisy, bibliografie, tištěné katalogy) a další práce z příbuzných oborů (historie, pomocné vědy historické, biografie ...). Příruční knihovna je průběžně aktuálně doplňována, sledována je jak současná odborná produkce u nás, ale i zahraniční nakladatelské nabídky (zejména německá produkce). Fond příruční knihovny je doplňován jak formou mezinárodní výměny, tak i přímými nákupy.

Jak tedy z výše uvedeného vyplývá, MZK se může při nové počítačové rekatalogizaci historických sbírek opřít o již dříve zpracované bibliografické soupisy i bohatou příruční knihovnu a také pochopitelně využívá nové možnosti Internetu a online dostupné informační zdroje.

V oblasti rozvoje softwarových aplikací, která je integrální součástí výzkumného záměru, je možné navázat na výsledky, které už byly ve světě dosaženy. Zvláště v posledních letech získává stále větší oblibu model vývoje softwaru s otevřeným zdrojovým kódem, díky čemuž mohou na již dosaženou práci navázat další zájemci o stejný problém. Proto je i v zájmu řešitelského týmu využít v maximální míře již existující řešení a vyvíjet především ty moduly, které jsou nezbytné k vyřešení vzájemných vazeb mezi použitelnými součástmi (konverze formátů, přenos dat apod.).

Jako vhodné komponenty pro vyřešení jednotlivých aspektů zpřístupnění historických fondů v elektronickém prostředí budou využívány mimo jiné následující komponenty, jejichž funkce je podrobněji popsána v následujícím textu:

- Tiled TIFF a jeho zpracování: VIPS image processing library.
<http://www.vips.ecs.soton.ac.uk/>
- Vyhledávání v čase a prostoru: TimeMap: Time-based Interactive Mapping.
<http://www.timemap.net/>
- Prohlížení obrazových dokumentů velkého formátu: ZoomifyEZ.
<http://www.zoomify.com/>
- Zobrazení hudební notace: GUIDO Noteserver. <http://www.noteserver.org/>

B Analytická část (vlastní řešení, přínos řešitele, posun znalostí)

Na počátku řešení výzkumného záměru byly jako první krok k jejich převodu do databázové podoby naskenovány a na Internetu na adrese <http://katalog.mzk.cz/katalog/STT/> zpřístupněny existující lístkové katalogy uzavřených historických sbírkových celků. Jde o celkem 13818 lístků popisujících 9 sbírek které i po restitucích zůstaly součástí knihovního fondu MZK a dále o 25593 lístků popisujících 8 sbírek které byly v minulosti ve správě MZK ale později byly vráceny obnoveným klášterům a dalším církevním organizacím. Přehled takto zpřístupněných katalogů podává Příloha 1. Veřejnosti zcela skryta tak zůstává pouze zámecká knihovna hrabat Chorinských z Veselí nad Moravou, čítající přibližně 10.000 svazků, jejíž katalogizace nás teprve čeká. Přestože z hlediska celkových cílů projektu je veřejné zpřístupnění těchto katalogů jen prvním krokem, na který navazují další pracovní činnosti, lze jej směle srovnávat s edičním počinem Knihovny Akademie věd ČR, která vydala pod názvem *Bibliografie cizojazyčných bohemikálních tisků z let 1501-1800* (Red. A. Baďurová) CD-ROM, obsahující přibližně 45.000 naskenovaných lístků, soustředěných v knihovně Akademie věd, vyexcerpovaných z různých katalogů a publikovaných soupisů knihoven u nás i v zahraničí.

Mimo digitalizace lístkových katalogů se činnost výzkumného týmu od počátku řešení soustředila na koncepční otázky související s řešením výzkumného záměru. Nejvíce úsilí bylo v první polovině roku vynaloženo na přípravu konverze záznamů z formátu UNIMARC do formátu MARC21 a na další úpravy dat související se zahájením řešení výzkumného záměru. V rámci těchto prací byly vyhledány a odstraněny mnohé formální a někdy i věcné chyby v záznamech. Opustili jsme dosavadní praxi vytváření bibliografických katalogizačních záznamů pro všechny „stejně“ jednotky na jedné signatuře a přikročili k vytváření exemplářového záznamu pro každou popisovanou jednotku. U všech dosud rekatalogizovaných bibliografických záznamů starých tisků došlo k převodu do podoby exemplářového popisu. Průběžně pokračovalo zpracování kmenového fondu a pořizování digitálních obrazových příloh.

Po úspěšné letní konverzi dat z UNIMARCU do MARCU byly vypracovány nové pracovní listy a šablony pro zpracování jednotlivých historických sbírek – starých tisků, map a grafik, které byly otestovány ve zkušební bázi. Systematicky byly zahájeny intenzivní retrokonverzní a rekatalogizační práce na kmenovém fondu starých tisků MZK. Došlo také k fyzickému oddělení databáze historických fondů od hlavní databáze MZK, což umožnilo řešitelům podstatně lepší kontrolu nad správou a budováním celé databáze. Byly pročištěny a opraveny jednotlivé přístupové rejstříky. Ke konci roku 2004 se tak již v databázi historických fondů MZK nachází ca 21.000 záznamů a další stále přibývají. Příklady záznamů různých typů dokumentů jsou uvedeny v Příloze 2.

MZK se vždy aktivně podílela i na tvorbě české národní historické bibliografie - Knihopisu českých a slovenských tisků. PhDr. Jaroslav Vobr vypracoval nový soupis knihopisných bohemik z fondu MZK, uzavřených historických celků a jihomoravských klášterních knihoven. Zachycuje více než 3000 titulů ve více než 5000 exemplářích. Jedná se o knihopisná bohemika a tisky, které obsahují české pasáže i česká slova. Všechny záznamy vznikly rekatalogizací vždy s knihou v ruce. Na připravované bibliografii se dokončují redakční práce, v příštím roce by měla být vydána v rozsahu ca 800 stran a opatřena pomocným aparátem. Zachycuje i unikátní staré tisky, které prozatím nebyly publikovány v Doplňcích Knihopisu. Jeden takový tisk je pod číslem 2779 uveden i na ukázce stránky z připravované bibliografie, uvedené v Příloze 3.

Díky zpřístupnění databáze Manuscriptorium a její konverzi do formátu MASTER se výzkumný tým začal zabývat i možnostmi popisu rukopisů v tomto formátu s cílem ověřit si po praktické stránce možnosti práce s tímto formátem. Na základě těchto zkušeností byly specifikovány některé požadavky, které by měl splňovat ideální XML editor a na jejich základě byl identifikován volně dostupný XML editor jEdit, který splňuje většinu našich požadavků.

Pro usnadnění komunikace bibliografických záznamů ve formátu XML byl vyvinut i obousměrný konvertor mezi řádkovým exportním formátem systému Aleph a formátem XML MARC, specifikovaným kongresovou knihovnou. Tento konvertor se stane základem pro další vývoj v oblasti OAI-PMH konektivity.

Výše zmíněné dokumenty však nejsou jediným druhem dokumentů, kterým se výzkumný tým zabývá. Dalším významným a poměrně specifickým celkem je sbírka hudebních rukopisů a starých tisků, spravovaná hudebním oddělením. Specifikem tohoto typu dokumentů je samozřejmě to, že textová informace hraje jen sekundární roli.

Běžné knihovní systémy jsou bohužel zaměřeny především na práci s textovými údaji a práci s hudební notací nepodporují. Tato situace se netýká jen knihovních systémů, ale odráží situaci v počítačovém světě obecně. Nedá se totiž říci, že by existoval jednoznačný a všeobecně uznávaný standard na počítačové uložení hudební notace. Většina existujících formátů je zaměřena na určitý konkrétní způsob práce s hudební notací. Lze zmínit formát MusiXTeX pro počítačovou sazbu not, formát MIDI pro komunikaci počítače s hudebními nástroji nebo Music XML, který má sice šanci stát se univerzálním formátem, ale v současné verzi je vhodný především pro západní hudební notaci počínaje 17. stoletím a vzhledem k jeho charakteru jej nelze použít při ruční tvorbě textové reprezentace notového záznamu.

Mezinárodní sdružení hudebních knihoven, archivů a dokumentačních center IAML proto pro textovou reprezentaci hudební notace v bibliografických záznamech kodifikuje kódování Plaine & Easie, které navrhl v roce 1964 Barry S. Brook a které používá pro zápis hudebního incipitu mezinárodní organizace RISM (International Inventory of Musical Sources), založená již v roce 1952 s cílem souborně a celosvětově dokumentovat existující zdroje hudebních informací.

Zkušenosti s katalogizací pro organizaci RISM máme několik let i v České republice, kde právě letos končí pětiletý projekt Národní knihovny „Příprava tematických katalogů historických hudebních sbírek uložených na území Čech a Moravy“. Díky tomuto projektu byly nejen zdokumentovány některé sbírky historických hudebních rukopisů, ale zároveň se k nám dostalo i know-how katalogizátorů, kteří se na pracovištích v Národní knihovně v Praze a v Moravském zemském muzeu v Brně na tomto projektu podíleli a na jejichž zkušenostech tak může výzkumný záměr MZK stavět. S brněnskou částí tohoto týmu byly proto navázány těsné kontakty a předpokládáme, že se někteří jeho členové začnou v příštím roce podílet na zpracování historických hudebních sbírek MZK.

Díky tomu, že organizace RISM přechází v současnosti na nový bibliografický systém a zároveň místo vlastního katalogizačního formátu zavádí mimo jiné i podporu formátu MARC21, iniciovala v letošním roce mimo jiné i návrh na rozšíření formátu MARC21 o pole 031 pro zápis notového incipitu (<http://www.loc.gov/marc/marbi/2004/2004-05.html>). Jakkoli je však shoda na pravidlech zápisu incipitu významná, práce katalogizátora může být efektivní a bezchybná pouze v případě, že má možnost zobrazit si pro kontrolu incipit i v grafické podobě. Takovou možnost však zatím dával katalogizátorům jen vlastní systém RISMu PiKaDo.

Aby mohli katalogizátoři zapisovat notový incipit i v kterémkoli jiném knihovním systému, který sám o sobě takovou funkci nepodporuje, musejí mít k dispozici nějaký externí nástroj, který na základě textového incipitu grafickou reprezentaci vytvoří. Tato grafická reprezentace bude pak moci být zpřístupněna i uživatelům, kteří si budou katalog knihovny prohlížet. Podobný princip má například program GUIDO NoteServer, který však pracuje s jiným formátem zápisu hudební notace.

V letošním roce byl proto zahájen vývoj aplikace, umožňující konverzi z formátu Plaine&Easie do grafického zobrazení hudební notace. Tento systém bude vyvinut tak, aby byl nezávislý na konkrétním knihovním systému a bude tak možné jej využít i v návaznosti na jiné knihovní systémy.

Dalším druhem speciálních dokumentů jsou vedle hudebnin i mapy. V roce 2003 byla dokončena digitalizace pro nás nejdůležitější části Mollovy mapové sbírky, části pokrývající Čechy, Moravu a Slezsko. Výsledkem digitalizace je 676 snímků, které jsou souborně popsány ve čtyřech záznamech formátu Master a zpřístupněny prostřednictvím digitální knihovny Manuscriptorium. Přesto nebo právě proto se tyto digitalizované mapy a možnosti jejich zpřístupnění staly předmětem našeho zájmu. Domníváme se totiž, že s využitím vhodných nástrojů bude možné nabídnout uživatelům mnohem více pohledů na naše kulturní dědictví, než se v současné době nabízí.

Jedním z neopominutelných kroků při digitalizaci a zpřístupňování mapových podkladů digitalizovaných do podoby bitové mapy velkých rozměrů je především nutnost rozhodnout se pro vhodný datový formát. Analýzy prováděné dříve v rámci projektu Memoria ukázaly, že digitalizované mapy je možné při dodržení určitých podmínek archivovat ve formátu jpg. Jednou z nevýhod tohoto formátu je ale fakt, že pokud je potřeba mapu zpřístupnit, je také nutné ji celou načíst do paměti počítače a případně navíc celou přenést k uživateli.

V případě mapy velikosti 67 x 58 cm, snímané s relativně nízkým rozlišením cca 330 dpi má výsledný soubor rozměr 8000x7000 bodů. Při uložení ve formátu jpg (a tím i ztrátové komprimaci) může mít tento soubor velikost 18 MB, při opětovné dekomprimaci ale zabere v paměti počítače celých 160 MB. Je zřejmé, že ani pro dnes prodávané počítače není manipulace s tak velkým souborem snadná, přitom ale není problém při digitalizaci velkoplošných předloh vytvářet soubory třeba i desetkrát větší. Proto je v zájmu jak poskytovatele, tak uživatele minimalizovat objemy dat se kterými je nutno manipulovat. Poskytovatel má navíc obvykle jako nositel autorských práv zájem chránit tyto dokumenty před komerčním zneužitím, což je při přenosu celého obrazového souboru k uživateli poměrně obtížně řešitelné.

Řešením tohoto problému je využití takzvaného image serveru v kombinaci s vhodným prohlížečím programem na straně uživatele. Image server totiž poskytne prohlížečímu programu jen tu část obrazu a v takovém rozlišení, které uživatel v danou chvíli potřebuje. Díky tomu se velmi výrazně zmenší požadavky na přenosovou kapacitu spojení mezi serverem a uživatelem, sníží se i nároky na vybavení uživatelského počítače (což může být teoreticky i kapesní počítač nebo v extrémním případě pouhý mobilní telefon) a v neposlední řadě má poskytovatel větší kontrolu nad tím, jakým způsobem uživatel s jeho dokumentem nakládá.

Pro poskytovatele je však důležitá ještě jedna věc – minimalizace zatížení serveru. Pokud by totiž byly mapy na serveru uloženy například v již zmíněném formátu jpg, musel by image server celý soubor načíst, v paměti dekomprimovat a pak z něj klientu zasílat požadované výřezy, které by před odesláním musel resamplovat a opět komprimovat. Je zřejmé, že tento způsob je velmi neefektivní a navíc by velmi rychle vedl k zahlcení i poměrně výkonného serveru. Pro zpřístupňování je proto obvykle používán takový způsob uložení obrazových dat,

který minimalizuje nejen diskové a výpočetní operace ale i potřebu alokace operační paměti serveru.

Samozřejmě, že hledaný formát by v ideálním případě měl být vhodný i pro dlouhodobou archivaci digitálních dat, což by celý proces výrazně zjednodušilo. Hledaný formát by měl tedy být i poměrně rozšířený a podporovaný, podrobně dokumentovaný a otevřený, tj. neměl by být například chráněný patenty nebo jinak závislý například na jediné firmě.

Je tedy nutné najít jednak vhodný formát a jednak vhodné softwarové nástroje pro jeho zpřístupnění. Komerční aplikace obvykle nabízejí proprietární, uzavřené a relativně drahé řešení, které ač samo o sobě kvalitní a poměrně efektivní je nevhodné pro dlouhodobou archivaci. Takovým formátem je například i formát MrSID, používaný pro zpřístupnění digitalizovaných map v rámci projektu Manuscriptorium.

Řešením problému uzavřenosti formátu by snad v budoucnosti mohl být formát jpeg2000. Jak už z názvu vyplývá, jde o poměrně nový formát, který je již podporován v různých aplikacích, například v systému pro budování digitálních knihoven DigiTool. Přestože již existují i volně dostupné knihovny pro práci s tímto formátem, není zatím jisté, zda se tento formát rychle prosadí, protože například první testy provedené Národní knihovnou ukazují na riziko ztráty určitých detailů způsobené pravděpodobně vysokým stupněm komprese. Volně dostupné programy pro práci s tímto formátem navíc zatím nemají všechny potřebné parametry a především nepodporují v úplnosti celou specifikaci formátu.

Jedním z relativně volně dostupných řešení problému zpřístupnění obrazových dokumentů velkých formátů je systém Zoomifyer EZ americké firmy Zoomify Inc. Tento zdarma dostupný systém je založený na principu rozbití obrazového dokumentu na řádově tisíc „dlaždic“ ve formátu jpg, ze kterých lze složit původní obraz dohromady v několika úrovních zvětšení. Toto řešení zcela eliminuje potřebu image serveru, protože rozbití obrazu se provede jednorázově před jeho umístěním na server pomocí dodávaného windowsového programu a samotné zpřístupnění uživatelům pak probíhá prostřednictvím libovolného webového serveru. Na straně uživatele pak postačí flashový klient, který se stáhne z webového serveru společně s příslušnou webovou stránkou, jejíž součástí má interaktivní mapa být. Díky svému principu je tento produkt velmi vhodný především pro operativní zpřístupnění jednoho nebo několika málo dokumentů, problém nastává v okamžiku, kdy by mělo být dokumentů několik set nebo tisíc, což je i případ mapových a grafických sbírek Moravské zemské knihovny. Vzhledem k tomu, že na místě jediné mapy je nutné uchovávat i více než tisíc souborů, je každá manipulace s nimi velmi zdoluhavá. Vždyť i jen oněch 676 digitalizovaných map, zveřejněných dočasně na adrese <http://almor.mzk.cz/moll> je tak rozbito na více než půl milionu dlaždic. Příklad zpřístupnění mapy z fondu MZK prostřednictvím programu Zoomify je uveden v Příloze 4.

I tento problém je však možné poměrně snadno vyřešit, a to shromážděním všech dlaždic do jediného grafického souboru. Přestože firma Zoomify takový formát (již za peníze) také nabízí, zajímavější alternativu představuje formát tiff, přesněji řečeno tiled tiff, tedy „dlaždicový“ tiff. Ten nejen že je veřejně dokumentovaný, ale existují k němu i velmi kvalitní programové knihovny (VIPS) a na nich založený grafický program (NIP), který umožňuje rychle a efektivně vytvářet a editovat i opravdu velké obrazové dokumenty v tomto formátu. Jediné, čeho se tomuto formátu zatím nedostává je vhodný volně dostupný image server a klient tento formát podporující (existuje pouze image server podporující obrázky v redukované, osmibitové barevné škále). A právě možností vývoje takového image serveru se výzkumný tým MZK nyní zabývá. Funkční prototyp image serveru je nyní v provozu na adrese serveru MZK, v této chvíli však zpřístupňuje pouze jedinou mapu a není k němu

k dispozici klientský program. Jeho adresa je http://www.mzk.cz/fcgi-bin/iipsrv.fcgi?FIF=/home/external/klokan/nobackup/mapa1_300.deflate.pyr.tif&WID=700&CVT=jpeg.

Další oblastí, související se zpřístupněním dokumentů je vyhledávání. Běžné knihovní systémy nabízejí obvykle jen vyhledávání založené na indexaci a abecedním řazení textových údajů. Pro vyhledání map zobrazujících určité území nebo pro vyhledání dokumentů vážících se k určité geografické nebo časové oblasti už takové vyhledávání stačit nemusí. Příkladem může být například pokus o vyhledání novin které vycházely v říjnu 1935. Pokud bibliografický záznam obsahuje jen roky počátku a konce vydávání daného periodika, nebude takový záznam pomocí běžného textového dotazu nalezen, přestože dané noviny začaly vycházet v roce 1934 a přestaly vycházet až v roce 1936. Podobná situace je i v oblasti geograficky orientovaných dotazů. Chybí tedy především možnost prohledávání databáze na základě porovnávání matematických intervalů.

Zaměříme-li se nyní jen na geografické údaje, zjistíme, že formát MARC21 nám nabízí několik možností, jak uložit geografické údaje, vztahující se k záznamu. Jsou to jednak kódované údaje v poli 043, které vycházejí z kódů geografických oblastí stanovených kongresovou knihovnou. Tyto kódy se však vážou ke slovním názvům oblastí, nikoli ke geografickým souřadnicím. Pominu-li údaj o místě vydání dokumentu, je důležitým polem ještě pole 651, obsahující záhlaví geografické autority. Bohužel, ani toto pole, ani samotný záznam geografické autority neumožňuje vložení žádných geografických souřadnic. Jediným „regulérním“ polem pro zápis kódovaných kartografických matematických údajů je tak pole 034, které umožňuje vložit geografické souřadnice „obdélníka“ opisujícího mapou pokrytou oblast, měřítko mapy apod., korespondující s popisnými údaji v poli 255.

Budeme-li chtít nabídnout uživateli možnost vyhledávání založeného na zadání časoprostorového intervalu, budeme muset splnit několik podmínek. První z nich je využití místopisných seznamů, propojujících geografické názvy s geografickými souřadnicemi (gazetteerů). Některé z nich obsahují jako přidanou hodnotu nejen současné, ale i historické názvy sídel a oblastí a mohou se stát platným pomocníkem i při zpřístupňování historických fondů. Příkladem takových seznamů mohou být například seznamy ze serveru world-gazetteer.com nebo Getty Thesaurus of Geographic Names.

Další podmínkou je nutnost vkládat při katalogizaci map přímo do bibliografického záznamu i geografické souřadnice mapou pokryté oblasti. To si ovšem klade značné nároky na kartografickou erudici katalogizátora. Proto je jedním z aktuálních úkolů výzkumného týmu MZK nalézt nebo vyvinout takové pomůcky, které by katalogizátorům umožnily zpracovávat mapy efektivně a přitom kvalitně. Takovými pomůckami může být například interaktivní mapa umožňující snadnější určení geografických souřadnic mapou pokrytých, webová služba pro vzájemné převody souřadnic mezi souřadnými systémy nebo pomocník pro přepočet starých délkových měr a měřítek.

Při splnění výše uvedených podmínek bude pak možné například nabídnout uživatelům vyhledávací rozhraní založené na programu timemap (timemap.net), vyvíjeném univerzitou v Sydney. Využití tohoto systému pro zpřístupnění dokumentů bylo prezentováno v září 2004 na konferenci ECDL 2004 v anglickém Bathu. Toto rozhraní umožňuje uživateli na mapě světa označit oblast, která se má prohledávat, na časové ose dále vyznačit hledaný časový interval a poté si vybrat z nabídnutých záznamů. Vyhledávací rozhraní přitom umožňuje pomocí obdélníků a bodů na mapě přímo zobrazit místa vážící se k záznamům v databázi.

C Návrhová část (výsledky řešení, závěr, návrhy opatření)

Výzkumný záměr a jeho výsledky byly v letošním roce prezentovány v příspěvcích Jitky Machové a Petra Žabičky na těchto konferencích:

Historical Collections of the Moravian Library

22. výroční světový kongres Československé společnosti pro vědy a umění: Morava viděna z vnějšku

26. června – 4. července 2004

Univerzita Palackého Olomouc

Historické fondy Moravské zemské knihovny v Brně „a lidé kolem nich“

Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska: Lidé okolo knih (autor – tvůrce – recipient)

Olomouc, 23.-24. listopadu 2004

Historické fondy a nové možnosti zpřístupnění informací

Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2004

1.-2. prosince 2004

Ve všech případech budou příspěvky publikovány i ve sborníku z dané konference.

Pracovně i finančně nejnáročnějším výsledkem řešení byly v roce 2004 již zmíněné práce v oblasti přípravy zpracování a také první etapa samotného zpracování historických fondů. V rámci řešení výzkumného záměru bylo k 15.12.2004 zpracováno 9827 nových záznamů starých tisků a bylo provedeno i ca 9.000 oprav v záznamech starších. Databáze historických fondů tak nyní obsahuje celkem 21216 záznamů. Z nově vytvořených záznamů bylo přes 1500 vytvořeno s knihou v ruce, ostatní byly vytvářeny ze sekundárních zdrojů, především z kvalitních katalogů vytvořených rekatalogizací v poválečné době před nástupem počítačového zpracování v MZK. Těchto záznamů bylo využito především jako vhodného materiálu pro zapracování nově na projekt nasazených pracovníků, kteří pak mohli již se znalostí pravidel bibliografického popisu přejít na rekatalogizaci dokumentů s knihou v ruce. V Příloze 5 pro zajímavost uvádíme složení letos zpracovaného fondu podle primárního jazyka dokumentu.

Velké úsilí bylo věnováno také přípravě bibliografie dr. Jaroslava Vobra *"Soupis českých tisků z let 1501-1800. Knihovní fondy Moravské zemské knihovny v Brně a jihomoravských klášterních knihoven"*, zachycující na ca 800 stranách více než 3000 titulů ve více než 5000 exemplářích. V současné době je tato publikace již připravena k sazbě v systému TeX a probíhají její korektury. V příštím roce bude tato bibliografie vydána tiskem, v řešení je otázka možnosti elektronického vydání.

V letošním roce bylo již zpracováno i několik záznamů rukopisů ve formátu MASTER. V zpracování rukopisů v tomto formátu se bude plynule pokračovat a tam kde je to možné bude při zpracování využíváno existujících pramenů. Bude pokračovat i práce v oblasti XML transformací a zkoumání možností jejich využití při různých formách zpřístupňování XML dokumentů. Příklad výsledné podoby některých transformací je uveden v Příloze 6.

Na sklonku roku 2004 byly již připraveny i podmínky pro zpracování grafiky a map, jejich rutinní zpracování proto může na počátku roku 2005 začít podle harmonogramu přesto, že v případě map bude potřeba ještě zoptimalizovat časově náročný proces určení kódovaných kartografických údajů.

Podobně i zpracování hudebnin bude zahájeno v roce 2005, i když rutinní práce začnou s určitým odkladem, způsobeným nutností koordinace zpracování s projektem RISM. Díky spolupráci s odborníky, kteří již mají zkušenosti z práce pro RISM v předchozích letech však nelze tuto prodlevu považovat za problematickou.

Jak bylo v předchozím textu naznačeno, v oblasti katalogizace a zpřístupnění speciálních dokumentů existuje přesto mnoho zatím ne zcela dotažených oblastí ve kterých se mohou uplatnit výsledky výzkumného záměru řešeného Moravskou zemskou knihovnou.

První fází bude hledání existujících nebo vývoj vlastních pomůcek, které by katalogizátorovi umožnily efektivně katalogizovat mapové podklady. Půjde především o oblast kódovaných kartografických matematických údajů – konkrétně nástrojů pro interaktivní vyhledání geografických souřadnic okrajů mapou zobrazené oblasti, konverzí souřadných systémů a konverzí starých délkových měr a měřítek.

Další oblastí pak bude zkoumání možností zpřístupnění bibliografických údajů z knihovního systému pomocí interaktivního rozhraní založeného na aplikaci timemap nebo na jejím ekvivalentu.

S tím do určité míry souvisí i zájem vytvořit na bázi volně dostupných komponent jednoduchý image server pro zpřístupnění velkoformátových grafických dokumentů.

V oblasti katalogizace a zpřístupnění hudebnin bude vývoj zaměřen především na optimalizaci a zefektivnění práce katalogizátora a zkvalitnění prezentace dokumentů. Jedním z nejbližších výsledků by měla být aplikace pro grafické zobrazení hudebního incipitu kódovaného podle standardu Plaine & Easie. Při této konverzi bude pravděpodobně využito i perspektivního formátu Music XML, což v budoucnu umožní snadnější propojení se systémy digitalizace a optického rozpoznávání hudební notace.

Jednou z dalších zamýšlených aktivit v oblasti hudební notace je pak i konverze mezi zápisem Plaine & Easie a numerickým záhlavím incipitového souborného katalogu Národní knihovny ČR, které bude přínosné v okamžiku, kdy se Národní knihovně podaří tento katalog digitalizovat a zpřístupnit na Internetu. Se zpřístupněním informací pak souvisí i hledání takového uživatelského vyhledávacího rozhraní, které by uživatelům umožnilo prohledávat hudební incipitový rejstřík i bez znalosti příslušného textového kódování hudební notace.

D Použití institucionální podpory

Moravská zemská knihovna obdržela v roce 2004 v rámci institucionální podpory výzkumného záměru prostředky v celkové výši 1.298.000 Kč. Z této částky bylo 943.000 Kč určeno na osobní náklady a 140.000 Kč na náklady kapitálové. Zbývající částka byla rozdělena na 160.000 Kč provozních nákladů a 55.000 Kč na cestovní náhrady. Protože podrobné vyúčtování podpory poskytnuté v kalendářním roce a doklady o nákladech mají být podle Rozhodnutí Ministerstva kultury předloženy poskytovateli až po skončení kalendářního roku (do 15. 1. 2005), bude v této kapitole použití prostředků jen shrnuto.

V souladu s předloženým projektem byla největší částka vynaložena na mzdové náklady. Z nich bylo 58.000 Kč určeno na odměny řešitelům, 540.000 Kč pak jako mzdy katalogizátorům, kteří se podílejí na řešení projektu. Díky těmto prostředkům mohl být sestaven tým lidí, zaměřených výhradně na katalogizaci historických fondů. Protože noví pracovníci byli pro projekt přijímáni až od léta 2004, tedy od okamžiku přechodu na standard MARC21, bylo možné jich přijmout na dobu určitou do konce roku 2004 více než kdyby museli být vypláceni po celý rok. Nově tak bylo přijato celkem 8 pracovníků, převážně z řad absolventů a studentů posledních ročníků pomocných věd historických, archivnictví, dějin umění a historie z Filozofické fakulty MU v Brně. Na několik měsíců na konci roku pak posílil řešitelský tým i PhDr. Jaroslav Vobr.

90.000 Kč bylo použito na pokrytí dohod o pracovní činnosti týkajících se prací spojených s instalací a správou softwaru a s výzkumným záměrem souvisejících programátorských úloh (konverze, hromadné úpravy dat a jejich filtrování, instalace a testování spolupráce různých volně dostupných softwarových nástrojů apod.).

Prostředky na cestovní náhrady byly v souladu se záměrem vynaloženy především na účast členů řešitelského týmu na domácích i zahraničních konferencích, seminářích a jednáních, účasti na jednání pracovních skupin při NK ČR apod. V letošním roce byly realizovány dvě zahraniční cesty. První z nich byla cesta ing. Petra Žabičky na letošní ročník Evropské konference o digitálních knihovnách (ECDL) do Bathu ve Velké Británii, druhou cestou byla pak cesta ing. Petra Žabičky do Bavorské státní knihovny v Mnichově na seminář Aleph Verbindet. Díky pozvání německé strany byla tato cesta s výjimkou cestovného plně hrazena z jejich prostředků. Další částky byly pak čerpány na domácí služební cesty. Při přípravě projektu bylo původně počítáno s tím, že účastnické poplatky na konference jsou součástí cestovních náhrad. Protože se ukázalo, že tomu tak není, byla na MK zaslána žádost o převedení 22.000 Kč z této kategorie do oblasti služeb, kde budou využity k pokrytí nezbytných oprav a servisu starší v projektu využívané výpočetní techniky.

Poslední část neinvestičních nákladů tvořila oblast dalších provozních nákladů, vzniklých v přímé souvislosti s řešením výzkumného záměru. V tomto případě šlo především o zajištění dostatečného množství počítačů pro nově nastupující pracovníky formou nákupu nových stanic i realokaci stanic starších a s tím spojenými výdaji na jejich úpravy či doplnění, na základní příručkovou literaturu pro členy týmu, prostředky byly ale vynaloženy i na potřebný software nebo další specializované služby v oblasti výpočetní techniky. S použitím starších počítačů souvisely ovšem i výdaje na jejich nutné opravy.

Z prostředků kapitálových mělo být podle původních představ řešitele zakoupeno diskové pole o velikosti alespoň 0,5 TB. Protože však o rok později již Moravská zemská knihovna měla k dispozici datová úložiště o podstatně větší celkové kapacitě, bylo již při vydání „Rozhodnutí“ se souhlasem komise toto určení změněno a za kapitálové prostředky byla posílena část počítačové sítě Moravské zemské knihovny. Rychlost páteřního spoje lokální počítačové sítě propojující prostory oddělení starých tisků včetně digitalizačního pracoviště

tohoto oddělení se serverovnou byla díky tomu desetinásobně zvýšena (na 1 Gb/s) s možností přímého připojení několika koncových stanic (především právě pracoviště digitalizace) také touto rychlostí. Toto propojení bylo realizováno na technologii 3Com SuperStack 3 Switch 3800 a bylo plně a bezproblémově zintegrováno do sestavy počítačové sítě MZK.

E Stručné resumé

V roce 2004 bylo zahájeno řešení výzkumného záměru Historické fondy Moravské zemské knihovny v Brně. Mezi nejdůležitější výsledky prvního roku řešení patří vyjasnění koncepce řešení výzkumného záměru a zajištění infrastruktury, která bude při řešení výzkumného záměru v dalších letech využívána. Sem lze zahrnout vytvoření samostatné databáze historických fondů MZK03, přechod k exemplářovému popisu včetně zpětné úpravy stávajících záznamů pro zajištění konzistence celé databáze, konverzi stávajících záznamů dokumentů z těchto fondů z formátu UNIMARC do formátu MARC21 včetně odstranění při té příležitosti nalezených chyb v záznamech a stanovení pravidel popisu základních typů dokumentů. Zpracování všech typů dokumentů bude prováděno ve formátu MARC21, jedinou výjimkou jsou rukopisy, které budou primárně zpracovávány ve formátu MASTER a pro potřeby knihovního systému MZK dodatečně konvertovány do formátu MARC21. Hudební tisky i rukopisy budou zpracovávány ve formátu MARC21 s přihlédnutím k připravovaným pravidlům RISM pro MARC21. Při zpracování databáze budou využívány veškeré dostupné materiály (odborná literatura z příruční knihovny, původní katalogy, elektronické informační zdroje včetně online zdrojů).

Ve stavu korektur se nyní nachází připravovaná bibliografie dr. Jaroslava Vobra *"Soupis českých tisků z let 1501-1800. Knihovní fondy Moravské zemské knihovny v Brně a jihomoravských klášterních knihoven"* zachycující na ca 800 stranách více než 3000 titulů ve více než 5000 exemplářích. V příštím roce by měla být tato bibliografie vydána.

V roce 2004 byla v rámci řešení výzkumného záměru databáze MZK03 k 15.12.2004 rozšířena o 9827 nově vytvořených záznamů starých tisků, databáze historických fondů tak nyní obsahuje celkem 21216 záznamů a bylo provedeno i ca 9.000 oprav v záznamech starších. V dalších letech lze očekávat pomalejší nárůst počtu záznamů, protože již bude převládat rekatalogizace s knihou v ruce nad retrokonverzí.

V oblasti digitalizace a digitálních knihoven byl výzkum zaměřen především na oblast speciálních dokumentů, tedy map a grafiky, ale i hudebních dokumentů. Přestože bylo v této oblasti dosaženo mnoha izolovaných výsledků, jde o prvky, které budou v dalších letech pro řešení projektu nezbytné. Z nejdůležitějších dosažených výsledků se již podařilo zprovoznit image server pro zpřístupnění velkoformátových grafických dokumentů, byly zkoumány možnosti transformací XML dokumentů pomocí XSL šablon a jejich prezentace pomocí kaskádových stylů (CSS). Pro budoucí podporu protokolu OAI-PMH byl vyvinut skript pro obousměrnou konverzi mezi MARC21 XML formátem a řádkovým exportním formátem systému Aleph. Byly analyzovány různé možnosti uložení hudební notace a byl zahájen vývoj konvertoru který umožní uživatelům pracovat s katalogizátorem zadanými hudebními incipity. Ve vývoji se průběžně pokračuje.

Výzkumný záměr a jeho dosavadní výsledky byly prezentovány na jedné mezinárodní a dvou národních konferencích. Všechny tyto příspěvky byly odevzdány organizátorům jednotlivých konferencí a měly by vyjít i tiskem ve sbornících, pravděpodobně ale až v příštím roce.

Oproti plánovanému harmonogramu došlo k mírné změně ve dvou bodech: na jedné straně se členové výzkumného týmu začali již v prvním roce řešení zabývat i problematikou popisu rukopisů ve formátu MASTER, původně plánované až na rok 2008, na straně druhé bylo o několik měsíců odloženo zahájení zpracování sbírek hudebnin, plánované původně na začátek roku 2005, aby bylo možné koordinovat tuto činnost s mezinárodním konsorciem RISM, které v letošním roce zahájilo přechod na nový systém a pravidla zpracování včetně podpory zpracování hudebních rukopisů ve formátu MARC21. Ostatní práce pokračují podle harmonogramu.

F Přílohy

Příloha 1

Přehled digitalizovaných katalogů historických sbírkových celků zpřístupněných na Internetu díky výzkumnému záměru

<i>Knihovna</i>	<i>Signatura</i>	<i>Počet lístků</i>
Uzavřené sbírky uložené v MZK:		
Knihovna Hrabat Khuen-Belasi	BKB	3039
Zámecká knihovna Kübecků von Kübau (torzo)	MK	1982
Zámecká knihovna Lysá nad Labem (torzo)	L	329
Chirurgické grémium Jihlava	JCH	156
Knihovna 1. německého gymnázia v Brně	G	2668
Knihovna kláštera kapucínů ve Znojmě	ZK	2453
Knihovna piaristů v Mikulově	MP	2109
Knihovna koleje redemptoristů ve Svitavách	S	594
Muzejní knihovna z Uherského Brodu	UB	488
Restitované církevní knihovny:		
Farní knihovna Frýdek	F	385
Knihovna dominikánů ve Znojmě	ZD	4368
Knihovna kláštera františkánů v Moravské Třebové	MT	1514
Knihovna kláštera františkánů v Dačicích	D	2481
Knihovna kláštera kapucínů v Brně	K	4722
Knihovna křižovnického proboštství na Hradišti u Znojma	H	3637
Knihovna kláštera minoritů v Brně	Mn	6655
Knihovna kláštera minoritů v Jihlavě	JM	1831

Příloha 2

Ukázky zpracovaných záznamů

Starý tisk - rekatalogizace

FMT RP
LDR ----nam-a22-----7a-4500
001 000901806
003 CZ-BrMZK
005 20041125135811.0
007 ta
008 041110s1723----it-----fr||||00|-||grcod
040 |a BOA001 |b cze
0410 |a grc |a lat |a ita |a gre
072 7 |a 094 |x Staré tisky |2 Konspekt
1000 |a Blachos, Gerasimos |4 aut
|a Thésaurus tetraglōssos : |b Ek diaforón palaiónte kai neóterón Lexikón syllechtheis, Meta tēs tón Epithetón eklogēs, de dittó tón Latinikónte de Italikón Lexeón Pinakos; Neósi meta prothékēs pleisón anankaión Lexeón, Kai met' akribús epanorthóseós kata tús neóterús en té Latiniké kai Italiké Glótté tēs Orthografias kanonas metatypótheis. Gerasimi Vlachi Cretensis Archiepiscopi Philadelphiae, et
24510 Venetiis Graecorum Praesidis, Thesaurus quatuor linguarum. Ex pluribus Antiquis ac Recentioribus Dictionariis collectus, Cum Epithetorum delectu, duplicique Latinarum & Italicarum dictionum Indice: Nunc vero in meliorem formam redactus, innumeris Vocabulis auctus, atque ad Recentioris cum in Latina, tum in Italica Lingua, Orthographiae leges emendatus / |c Gerasimú Vlachú tú Krétos, Archiepiskopú Filadelfeias, tú en Venetia Rhómaión Proedrú
24633 |a Thesaurus quatuor linguarum
260 |a Venetiésin : |b Para Antónió tó Bortoli |c 1723
300 |a [4], 578 s. zach. s. ; |c 4°
500 |a Titulní strana tištěna červeně a černě, vlys
500 |a Chybná paginace: za s. 248 následuje s. 251
500 |a Dílo je připisováno Gerasimu Blachovi, pod dedikační básní je podepsán Nikolaos Bubulios latrosofistēs
|a Významové ekvivalenty řeckých klasických i novořeckých výrazů latinsky a italsky, doplněné
546 řeckými básnickými přívlastky (epithety) k většině jmen; rukopisné glosy řeckou humanistickou kurzívou
590 |a Chybí konec dedikace v nečíslované části úvodu, s. 403-426, 451-460 a konec (ohlášený řecký a italský index), titulní list poškozen, částečná ztráta textu nahrazena rukopisným opisem
648 7 |a 1701-1750 |2 czenas
65007 |a historické knihovní fondy |2 czenas
655 7 |a staré tisky |2 czenas
7001 |a Bubulios, Nikolaos |4 au
7901 |a Vlachus, Gerasimus |c Archiepiscopus Philadelphiae |4 aut
910 |b ST2-0240.841
978 |a Bortoli |b Antonio |c Venezia |f 1723
984 |a Benátky |b Itálie

Starý tisk – retrokonverze

FMT RP
LDR -----nam-a22-----7a-4500
001 000731155
003 CZ-BrMZK
005 20041025091852.0
007 ta
008 040831s1567----it-a---fr|||||00|-||latod
040 |c BOA001 |b cze
072 7 |a 094 |x Staré tisky |2 Konspekt
080 |a 025.171 |2 MRF
1000 |a Gratianus, |d 12. stol. |7 jn19990210256 |4 aut
24510 |a Decretum ... Vniversi iuris canonici Pontificias Constitutiones, et Canonicas brevi Compendio complectens. Vna cum Glossis & Thematibus prudentum, & Doctorum suffragio comprobatis: ...
260 |a Venetiis : |b [Societas], |c 1567
300 |a [102], 1352, [26] s. ; |c 2°
500 |a Tisk červený a černý, signet a monogramem F.S., G.B., N.B., D.Z., iniciály, 1 dřevořez, glossa circumscripta
648 7 |a 1551-1600 |2 czenas
65007 |a historické knihovní fondy |2 czenas
655 7 |a staré tisky |2 czenas
910 |b ST2-0905.488
978 |a Societas |c Venezia |f 1567
984 |a Benátky |b Itálie

Grafika

FMT GP
LDR -----nkm-a22-----7a-4500
001 000902021
003 CZ-BrMZK
005 20041202082351.0
007 kj-co|
008 041116q18511885xr-|||f-----||---k|gerod
040 |a BOA001 |b cze
072 7 |a 76 |x Grafické umění. Grafika |2 Konspekt |9 21
080 |a 025.171 |2 MRF
080 |a (437.325) |2 MRF
080 |a (0.026.6)76 |2 MRF
080 |a (084) |2 MRF
24504 |a Das Rathhaus in Olmütz |h [grafika]
260 |a Olmütz |b Verlag von Eduard Hölzel |c [1851-1885?]
300 |a 1 list : |b litografie, barev. ; |c 14,5 x 21,5 cm
5104 |a Schram. Die Ansichtensammlung der mährischen Landesbibliothek, |c 484
648 7 |a 1851-1900 |2 czenas
65007 |a historické knihovní fondy |2 czenas
65004 |a Schramova sbírka vedut
651 7 |a Olomouc (Česko) |2 czenas
655 7 |a grafické listy |2 czenas
655 7 |a veduty |2 czenas
7001 |a Hölzel, Eduard, |d 1827-1885 |4 pbl
910 |b Skř.1-0091.416,484

Mapa

FMT	MP
LDR	-----nem-a22-----2a-4500
001	000902274
003	CZ-BrMZK
005	20041214154018.0
007	aj ca
008	041126s1631----ne-i a-- r 0 latod
0341	a a b 475000 b 520000 d E151000 e E185000 f N501000 g N483500
040	a BOA001 b cze
072 7	a 912 x Mapy. Atlasy 2 Konspekt 9 7
080	a 025.171 2 MRF
080	a (437.32) 2 MRF
080	a (084.3) 2 MRF
1001	a Komenský, Jan Amos, d 1592-1670 7 jk01061444 4 aut
24510	a Moravia marchionatus h [kartografický dokument] / c Auctore I.A. Comenio
255	a Měřítko sítě [ca. 1:475,000]. Měřítko kresby [ca. 1:520,000] c [(15°10'v.d.--18°50'v.d./50°10's.š.--48°35's.š.)]
260	a Amsteldami : b Guiljelm. Blaeuw Excudit, c [1631]
300	a 1 mapa : b ručně kolorovaná mědirytina ; c 38 x 48 cm
500	a V levém horním rohu kartuš s názvem mapy, v pravém dolním rohu kartuš s legendou a měřítkem. Na rubu mapy tištěný text v latinském jazyce, vysázený ve dvou sloupcích na stránce. Velká rytina Judoka Hondia ml., označovaná jako KMM B2. Mapa je známá z Blaeuových zeměpisných atlasů 1630-1672. Údaje čerpány z Drápela,V: Monumenta delineationum Moraviae Auctore I.A. Comenio. Brno, 1984.
5104	a Kuchař, Karel. Mapová sbírka B.P. Molla, c s. 232
590	a Mapa 2 cm od horního okraje ve střední části natržená, poškozeny okraje mapového listu
648 7	a 1600-1650 2 czenas
65007	a historické knihovní fondy 2 czenas
65004	a Mapová sbírka B.P. Molla
651 7	a Morava (Česko) 2 czenas
655 7	a historické mapy 2 czenas
910	b Moll-0090.900,AA.T.XXII,7
978	a Blaeu b Willem c Amsterdam f 1631
984	a Amsterdam b Nizozemsko

Příloha 3

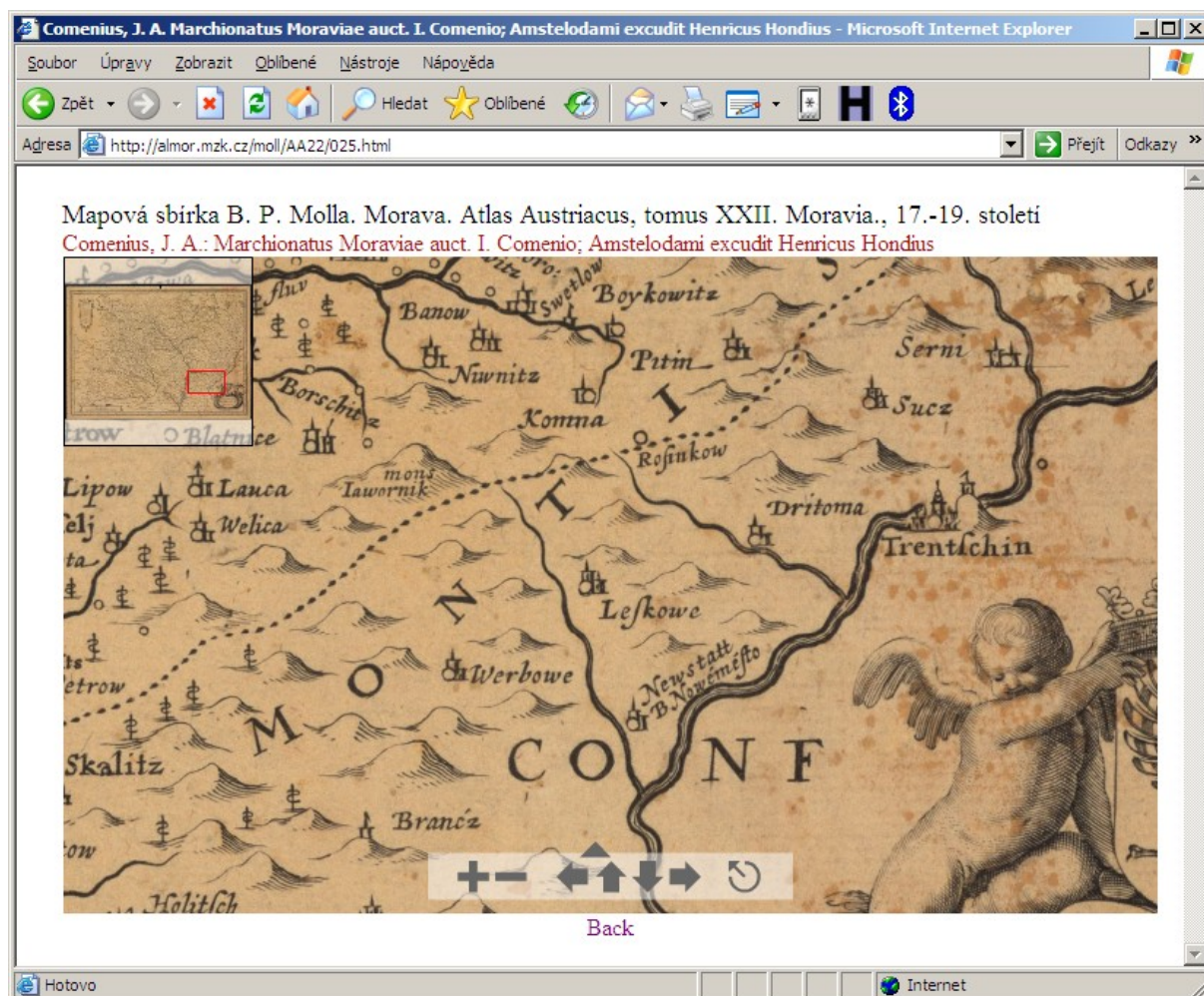
Ukázka stránky z připravované bibliografie

- 572 Ulmann, Marian - Ungar, Karel Rafael
- 2778 **Umění** - Mrawné Vměnj pro Mladež Sedlskau ... wydaná od Jozeffa **Prokopa**. Nyni ale wnowě wytisštěná. W Brně v Benedykta Mangolda Kněhokupce Nro.257. (1780). 8°. /6/,135 pp. - **K 16376**. - R C.I.f.35
- Úmysl - Dobrý Aumysl nábožně Mssy Swatau slyseti s. **Modlitby** při Mssy Swaté
- 2779 — Spasytedlný aumysl s krátkým rozgjmánjm vmučenj Pána a Spasytele nasheho Gežjsse Krysta při slyssenj msse swaté. Wssem wěrným křesťanum welmi prospěšné, a pro obogj pohlawj w nowě wydaný. W Pradubicých, wytisštěný v Źgnácya Wáclawa Dekrta. /Anfang 19.Jh./ 12°. /12/ ff. - **K 0**. Johanides: Pardubice 602. - ST 1-514.693
- 2780 **Ungar, Karel Rafael**: Allgemeine böhmische Bibliothek, ... Prag, in der von Schönfeldschen Handlung 1786. 8°. 165 pp., /1/ tb. - **K 16379**.
a) ST 1-19.468a - Def.: tb. ad p.67. - Prov.: (Stempel) Aus d'Elvert's Bibliothek. - (Stempel) Franz.Museum d.k.k.m.s. Ackerbaugesellschaft/Brünn/.
b) ST 1-19.468b - Def.: tb. - Prov.: (Stempel) Bibliotheca P.D.L.
c) R J.II.d.13 - Def.: tb. - Prov.: auf d.Rückseite d.Tit.Raygern.Exlib. (Bibliothek).
- 2781 — Neue Beyträge zur alten Geschichte der Buchdruckerkunst in Böhmen, ... Prag, o.Dr. 1795. 4°. 37 pp. - **K 16380**.
a) ST 2-15.926a - Prov.: (Etikette) Neustadt & Comp.Bücher= und Musikalien=Antiquare in Prag. - d'Elvert. - (Stempel) Franz.Museum d.k.k.m.s. Ackerbaugesellschaft /Brünn/.
b) ST 2-15.926b - Prov.: P.Adalberti Krameryus Capellani Mnichovicensis die 26 Martii 1818. - (Exlib.) Z knih Adolfa Patery.
- 2782 — — **Revision** der böhmischen Litteratur auf das Jahr 1779. in Briefen. ... Prag, im Verlag der Gerlischen Buchhandlung 1779-1780. 8°. **Heft 1**. 1779. 70,/1/ pp. - **2**. 1780. /2/,71-133,/1/ pp. **Beschluss** der Revision der böhmischen Litteratur. ... 1780. /10/,137-239,/1/ pp. - **K 16381**.
a) ST 1-95.443 - Heft 1+2 in 1 Bd. - Prov.: (Stempel) Musejní spolek v Brně.
b) A II.H.h.8 - Heft 1-3 in 1 Bd. - Prov.: Th.Joh.Reiner.
c) R Q.II.bb.8 - Heft 1-3 in 1 Bd.
— — s. auch **Dobrovský**, Josef: Antwort auf die Revision der böhmischen Litteratur
- Ungar, Karel Rafael** s. auch
/Hrsg./ **Balbín** z Orličné, Bohuslav Ludvík Alois: Bohemia docta
Dobrovský, Josef: Corrigenda in Bohemia docta Balbini Juxta editionem P.Raphaelis Ungar

Příloha 4

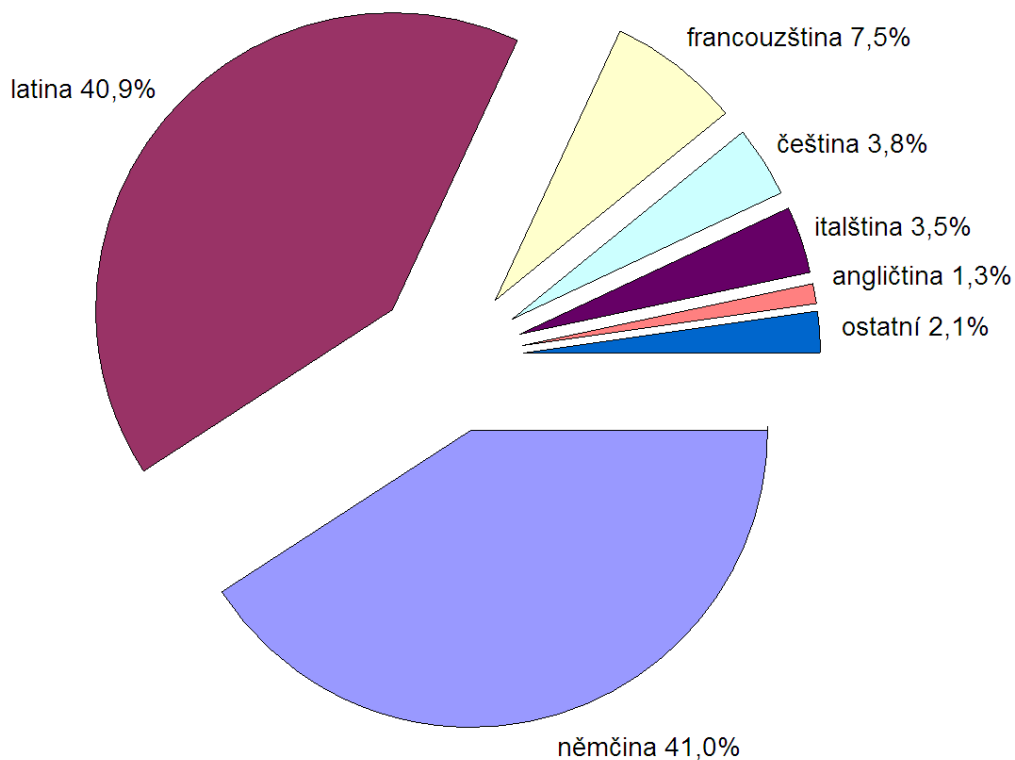
Zpřístupnění digitalizované mapy na webu s pomocí programu Zoomify

<http://alмор.mzk.cz/moll/AA22/025.html>

Příloha 5

Složení fondů starých tisků zpracovaných v rámci VZ v roce 2004 podle primárního jazyka dokumentu

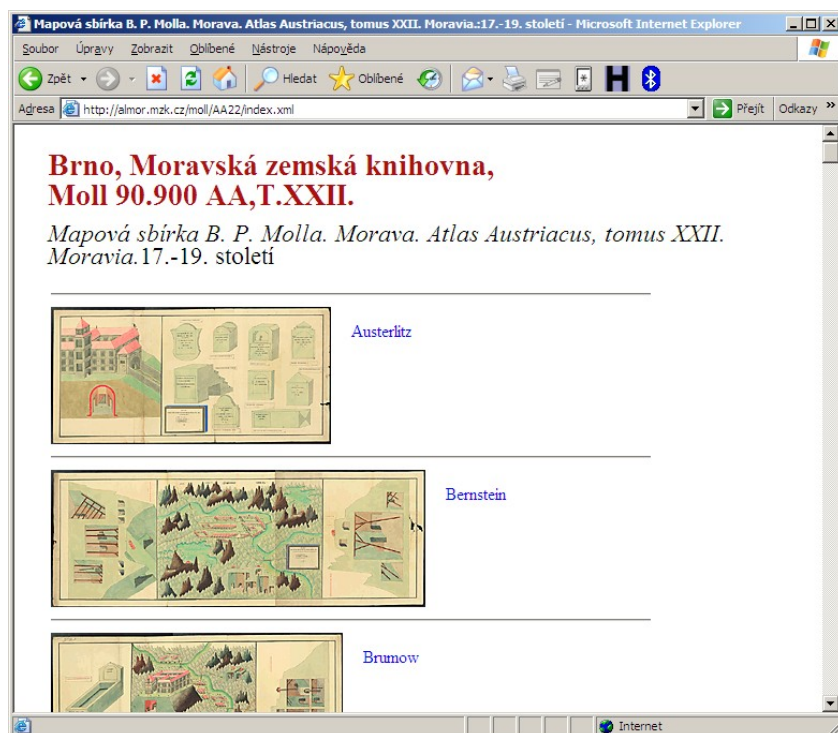

<i>Jazyk</i>	<i>Počet dokumentů</i>
němčina	4026
latina	4018
francouzština	734
čeština	371
italština	341
angličtina	131
polština	51
ruština	31
holandština	29
stará řečtina	28
maďarština	27
španělština	20
ostatní jazyky	20
Celkem	9827

Příloha 6

Vývoj různých XSL transformací pro záznamy ve formátu MASTER

<http://almor.mzk.cz/moll/AA22/index.xml>

<http://almor.mzk.cz/moll/AA22.xml>

